

Артем Лямець,
аспірант НБУВ

Законодавчі засади забезпечення бібліотек Єгипту обов'язковим примірником видань

У статті аналізуються документи, що регламентують забезпечення бібліотек Єгипту обов'язковими примірниками видань. Зокрема, розглядається Закон Єгипту № 82 від 2002 р. «Стосовно захисту прав на інтелектуальну власність», що врегулює розподіл та доставку обов'язкових примірників, акцентується увага на порядку реєстрації як друкованих, так і мультимедійних матеріалів.

К л ю ч о в і с л о в а: обов'язковий примірник видань, закони, що визначають порядок постачання бібліотек Єгипту ОП видань, Національна бібліотека Єгипту, бібліотеки Близького Сходу.

The article is devoted to the main features of the directive materials and laws pertaining to supplying the libraries of Egypt with the legal deposit. In particular, The Law of Egypt No.82 of 2002 «Pertaining to the Protection of Intellectual Property Rights», which regulates the distribution and the delivery of the legal deposit, is reviewed. The main attention is focused both on the procedures of registration of print materials and the registration of multimedia.

K e y w o r d s: legal deposit, the legislative supporting of the legal deposit system in Egypt, National library of Egypt, libraries of Egypt, libraries of the Middle East.

У багатьох країнах Близького Сходу законодавство, що врегулює забезпечення тамешніх бібліотек обов'язковим примірником (ОП) видань, не виокремлене в окрему групу. Такі законодавчі акти, як правило, мають досить розширені назви. Окрім нормативів щодо збереження книг, періодики та інших документів вони містять приписи і стосовно захисту авторських прав. У деяких країнах регіону, зокрема в Єгипті, формування законодавства про ОП видань постійно зазнавало еволюційних змін. Серед головних причин цього процесу можна виокремити нагальну потребу у формуванні національної бібліографії Єгипту¹, яка б відповідала сучасним вимогам.

Давні папіруси, якими у свій час широко користувалися єгиптяни, були першими документами, котрі ще в епоху фараонів повинні були обов'язково зберігатися в спеціальних архівах. За правління Птолемеїв Александрія стає найбільшим єгипетським містом архівів та протобібліотек [2]. Саме тут засновується Александрійська бібліотека, яка в обов'язковому порядку отримувала примірники всіх документів, котрі виявлялися на іноземних судах; за наказом Птолемеїв навіть грабувались архіви інших країн задля отримання оригінальних літературних та наукових матеріалів [3]. У роки римських

завоювань в Александрії формується Публічний архів Адріана, який розмістився в Серапеумі. Він також слугував збереженню найцінніших документів. З поширенням ісламу запроваджується унікальна система збереження папірусів, яку винайшов Ахмад Ібн Тулун. Вчений описав її у своїй книзі *Diwan Al-Insha*². Відповідно до норм *Diwan Al-Insha*², організовувалось зберігання всіх державних документів аж до часів Аюбідської династії та Мамлюкського Султанату [5]. Щоб упорядкувати цей процес, фахівці почали готувати бібліографії. Перші спроби письмової реєстрації та опису найважливіших літературних і наукових творів в Єгипті робилися ще у X ст., зокрема, при підготовці книги «*The Fihrist of an-Nadim*». Хоча цей твір і мав низку недоліків, у ньому згадувались відомі в давні часи вчені, філософи, а також написані³ ними трактати.

² В ісламський період «диванами» називали не тільки книги, трактати, але й матеріали реєстраційного змісту, давні формуляри, збірки правил та рекомендацій. Термін «аль-інша'а», за свідченнями Аль-Калькашанді, охоплює все, що пов'язане з індустрією виробництва паперу, книг, написанням документів, об'яв, листуванням, промовами, збереженням письмових літературних та наукових матеріалів.

³ Існує припущення, що араби запозичили виробництво паперу та ксилографічне друкування з Китаю ще в кінці IX ст. Однак, відомо, що техніка ксилографії на Арабському Сході не мала значного поширення. Перші

¹ Національна бібліографія Єгипту видається щорічно і має назву «*Legal Deposit Bulletin*».

Книга максимально охоплює наукові сфери діяльності. Зокрема, в ній виокремлено частини, присвячені давнім філософам⁴, математикам і астрономам, медицині та давнім лікарям (грецьким, ісламським), оповідачам легенд та казок тощо. Не зважаючи на те, що в окремих епізодах Ан-Надім⁵ просто перераховує зміст книг, його трактат (каталог) був для свого часу доволі змістовною історіографією давньогрецьких та арабських наукових джерел. Історичний розділ книги включав літературні твори перших чотирьох століть існування ісламу, а також додаткові відомості про бібліотеки та бібліофілів часів Ан-Надіма. Враховуючи те, що автор трактату мав стосунок до книжкового ринку Багдада і постійно спілкувався із представниками бібліотек, цілком ймовірно, підготовлений ним матеріал становить цінне джерело для вивчення процесу комплектування фондів бібліотек епохи раннього ісламу [5].

В період Оттоманської імперії кожна адміністративна установа на Близькому Сході власними силами збирала та зберігала документи. Якоїсь єдиної системи не існувало і укази щодо збереження матеріалів не вирізнялися централізованістю. Схильність більшості арабських державних діячів, літераторів, науковців до формування власних бібліотек не сприяли створенню централізованого апарату з формування та збереження книжкової спадщини. Велику кількість реєстраційних документів кожної окремої установи важко було об'єднати в єдиний каталог. Назіри⁶, клерки при звільненні з архівів, як правило, забирали свої записи на інше місце роботи, через що архівна система Єгипту втрачала багато цінної наукової та статистичної інформації. Лише за правління хедіва Єгипту Мухаммеда Алі-паші (1769–1849) у Цитаделі 1828 р. було зведено спеціальну будівлю Дафтаркхану. Цей комплекс створювали конкретно для архіву та збереження документації в одному приміщенні. Ідея такого проекту з'явилася після евакуації Мухаммеда Алі-паші зі свого палацу в Езбекії до Цитаделі під час повстання албанських солдатів. Його резиденція в Езбекії була

інкунабули з арабськими шрифтами датуються приблизно 1486 р. В Європі арабський шрифт вперше був використаний при виданні книги Братенбаха «Прогулка в священну землю» в Німеччині у м. Майнц.

⁴ Від давньогрецьких мислителів до арабського філософа Аль-Кінді.

⁵ Ан-Надім – багдадський торговець книгами, який у 987 р. підготував Кітаб аль-Фіхріст, або книгу-каталог (покажчик).

⁶ Назір (араб.) – адміністратор, управитель.

повністю пограбована – зникли важливі політичні та військові документи, унікальні книжкові видання [5]. Спроби Мухаммеда Алі-паші створити централізований механізм збереження літературних та наукових матеріалів зовсім не означали, що на той час вже існували чіткі алгоритми прийому та реєстрації безоплатних і платних обов'язкових примірників видань. І все ж, Дафтаркхана з'явилася на десять років раніше від Офісу реєстрації публічних документів у Лондоні, та на тридцять років пізніше від Національних архівів Франції в Парижі. 19 січня 1830 р. було ухвалено Статут організації, головним управителем (архівістом) призначили Рагхеба Еффенді, який отримав повноваження збирати всі дивани Каїра та провінцій і наприкінці кожного року відправляти їх до Дафтаркхани.

Перші конкретні кроки на шляху формування цілісної системи юридичних засад щодо впорядкування процесу забезпечення бібліотек обов'язковими примірниками документів були зроблені в Єгипті у 50-х роках ХХ ст. У 1955 р. Національна бібліотека Єгипту почала видавати «Egyptian Publications Bulletin»⁷. Цей бюлетень відображав назви книг та серіальних видань, опублікованих в країні і зареєстрованих Національною бібліотекою. У 1954 р. ухвалюється закон № 354 із захисту авторських прав⁸. Незважаючи на таку назву, він включав і статті про обов'язковий примірник, які зобов'язували видавців, науковців та письменників надсилати до книгозбірні від п'яти до десяти копій видань протягом шести місяців від дати їх публікації [7]. Завдяки цьому нормативному документу вдалося розв'язати складну проблему формування в Єгипті цілісної системи збереження книжкової спадщини⁹. Розпочалися консультації та безпосередні роботи з організації даного процесу у видавництвах, навчальних закладах країни. Наприклад, єгипетський бібліограф Ахмад Мухаммад Мансур консультував дев'ять навчальних та культурних закладів, допомагав організувати каталоги, покажчики як для інститутів, так і для Національної бібліотеки Єгипту, яка формувала «Egyptian Publication Bulletin».

⁷ Сучасна назва – «Legal Deposit Bulletin».

⁸ Назва Закону арабською: Аль-ка:ну:ну аль-мисрїю лі хіма:йатї хукук:ї аль-малакїйїатї аль-фікрїйїатї.

⁹ До 1954 р., незважаючи на відсутність юридичних підстав щодо збереження обов'язкових примірників документів, місцеві суди Єгипту виносили рішення з цих питань виходячи із загальних юридичних положень країни.

Варто зазначити, що до Закону № 354 від 1954 р. чотири рази вносилися незначні поправки у 1968, 1975, 1993, 1994 рр. У 1993 р. документ був доповнений нормами щодо захисту прав на комп'ютерні програми. У 1994 р. доповнення стосувалися терміну зберігання програмного забезпечення до 50 років від моменту смерті автора, або від дати винаходу, якщо автор є юридичною особою. Низку доповнень до цього закону було прийнято після приєднання Єгипту до Бернської Конвенції з охорони літературних та художніх творів.

У Законі № 354 всього три пункти стосувалися обов'язкових примірників. Перший пункт передбачав відправлення автором 10 копій літературних або наукових творів до Національної бібліотеки Єгипту для зберігання; другий – відправлення автором 5 копій музичних записів або кінематографічних стрічок¹⁰ до Бібліотеки з мистецтва Єгипту; третій пункт – відправлення автором 2 копій програмного забезпечення до Кабінету інформації та підтримки прийняття рішень Єгипту¹¹.

У червні 2002 р. на зміну Закону № 354 було ухвалено Закон № 82 «Стосовно захисту прав на інтелектуальну власність». Новий законодавчий акт мав 188 статей [4]. У його 2-й статті вказується, що втрачають силу закони: № 57 («Стосовно торгових марок та комерційної інформації»), котрий діяв з 1939 р., а також № 132 («Стосовно патентів на винаходи, індустріальні креслення та дизайн»), що діяв з 1949 р.

Закон № 82 багато в чому повторює положення свого попередника. Насамперед це стосується терміну дії авторських прав після смерті автора, як і раніше, він становить 50 років¹². Хоча у Законі № 82 національний фольклор Єгипту вже тлумачиться як елемент національної культурної спадщини. Статті 138 та 142 цього закону передбачають обов'язкове зберігання усіх видів фольклорної діяльності, крім того, фольклор визнається публічним надбанням. Суттєвим прогресом, з точки зору юриспруденції, слід вважати введення до Закону № 82 статей про суміжні права та їх специфіку (статті 153, 154, 155 та ін.). Разом з тим, низку статей нового закону розкритикували

фахівці з ПРА¹³. Критики, зокрема, вказували, що в статті 148 Закону йдеться про те, що всі книги та журнали іноземними мовами можуть бути віднесені до публічного надбання, якщо не будуть перекладені на арабську мову через три роки після виходу у світ.

До Закону № 82 також постійно вносилися зміни. Зокрема, у 2005 р. його було істотно доповнено Декретом Прем'єр-міністра Єгипту № 497 від 2005 р. стосовно видання підзаконних актів для Частини (Книги) 3 Закону № 82 [6].

Саме ця частина Закону № 82 містить низку положень стосовно обов'язкових примірників. Так, стаття 184 окреслює вимоги до ОП друкованих публікацій, фонограм, записаних виступів та записів радіомовлення. За законом, автор в обов'язковому порядку повинен подавати на зберігання одну чи декілька копій документів, але, не більше десяти. Спеціальних рекомендацій щодо поділу примірників на архівні та на ті, що пропонуватимуться користувачам у Національній бібліотеці Єгипту, немає. Згідно Закону № 82 відповідальне міністерство має видавати декрети, які регламентують визначення числа копій або еквівалентних матеріалів, опис документів та порядок їх надходження. Роботи, котрі публікуються в ілюстрованих та наукових журналах, продовжуваних виданнях чи газетах, не підпадають під дію директив про обов'язковий примірник, поки матеріали не вийдуть у світ окремо (у вигляді книги чи брошури).

Вищезгадуваний Декрет Прем'єр-міністра № 497 від 2005 р. був прийнятий з урахуванням положень Конституції Єгипту, Закону № 82 від 2002 р. та Закону № 51 від 2004 р. «Стосовно електронних підписів та створення державного управління з організації і розвитку індустрії інформаційних технологій». При підготовці цього документа також враховувалися підзаконні акти. У статті 1 Декрету зазначено, що за виконання підзаконних актів стосовно ОП друкованих видань наукового та художнього змісту відповідає міністр культури, за зберігання записів теле- та радіомовлення – міністр інформації, а за збереження програмного забезпечення, баз даних – міністр з комунікацій та інформації [6].

Статті третьої частини Закону № 82 сприяють реалізації одного із головних проектів Національної бібліотеки Єгипту і Александрійського Центру Мультимедії та Бібліотек (ACML) «Legal Deposit Database». Основна ідея проекту – сформувати ба-

¹⁰ Відповідні статті Закону 1954 р. врегульовували головним чином ситуацію з обов'язковими примірниками книг, а от що стосується аудіо- та відеоматеріалів, то ці питання у документі були виписані вкрай слабо.

¹¹ The Cabinet Information & Decision Support Center (IDSC).

¹² Стаття 160 Закону.

¹³ ПРА – International Intellectual Property Alliance (Міжнародний альянс інтелектуальної власності).

зу даних національної бібліографії Єгипту на електронних носіях та періодично видавати записи нових надходжень на CD і DVD-дисках¹⁴. Слід зазначити, що питання подання та збереження інформації на електронних носіях, а також аудіо- та відеоматеріалів виписані у Законі № 82 досить слабо. Це пояснюється не тільки відсутністю ефективних заходів з вдосконалення законодавства щодо надання та зберігання ОП відеофільмів, записів різних форматів аудіо, а й слабкою заінтересованістю єгипетських користувачів даними матеріалами. 14 державних та 6 приватних університетів Єгипту навіть наприкінці 2008 р. віддавали перевагу традиційним носіям інформації. Тому роль хранителів ОП аудіо- та відеоматеріалів в Єгипті певний час фактично виконували невеличкі державні та приватні архіви при телерадіокомпаніях, зокрема, при Dream TV, Al-Mehwar TV, Arab Radio and Television Network (ART), Orbit Network та ін.

Тривалий час законодавство Єгипту практично не мало норм, які б регламентували збереження ОП мультимедійних документів. Законодавець, в основному, акцентував увагу на зберіганні книг. Саме цим і опікувалася у 50-ті рр. Національна бібліотека Єгипту. І лише у 2002 р. ситуація з ОП мультимедійних матеріалів починає покращуватися. Документи, які не реєструвала Національна бібліотека Єгипту, як правило, потрапляли в поле зору іншого найбільшого бібліотечного центру – Бібліотеки Александрині¹⁵. Не маючи прав на отримання ОП мультимедійних та аудіовізуальних матеріалів, Александрійська бібліотека, її відділ – Спеціалізована бібліотека мистецтв, мультимедійних та аудіовізуальних матеріалів, інколи навіть перекривала за кількістю отриманих мультимедійних документів Національну бібліотеку Єгипту [3].

Однак, багато фахівців бібліотечної справи не тільки Близького Сходу, а й Європи прогрес у цій справі сприймали з певним скепсисом. Справа в тому, що якість отриманої мультимедії, з точки зору формування національного інтелектуального скарбу Єгипту, була досить низькою. Серед аудіовізуальних матеріалів Александрині переважали комерційні та банківські звіти, культурні та наукові розвідки, і за

своєю інформаційною насиченістю вони поступалися фондам Національної бібліотеки Єгипту. Перед однією з найбільших бібліотек країни постала проблема формування нових (за структурою та призначенням) фондів – мультимедійних, крім того доволі гострим залишилося питання відбору даних матеріалів за їх інформаційною цінністю. Не зважаючи на те, що законодавство Єгипту стосовно збереження ОП мультимедійних матеріалів є найрозвинутішим у регіоні, його положення, зокрема статті Закону № 82, виконуються не повністю. Та й старий Закон № 354 на нові реалії реагував досить «неохоче», адже поправки щодо аудіо- та відеозаписів вносилися у документ занадто повільно. Слід пригадати 1975 р., коли в офіційних виданнях та фаховій літературі почали лунати вимоги негайного вдосконалення законодавства щодо збереження єгипетських фільмів. Хоча й до цього з'являлися міністерські укази, наприклад 1964 р., щодо створення Центру арабського кінематографічного співробітництва¹⁶ в Єгипті, фахівці найбільших книгозбірень висловлювали занепокоєння недосконалістю юридичної бази для впорядкування збереження фільмів та аудіозаписів у країні. У 1968 р. з'явився урядовий указ про забезпечення Національної бібліотеки Єгипту копіями фільмів ще до отримання ліцензій на їх публічну демонстрацію. Однак, всі зусилля, що спрямовувалися на організацію повноцінного законодавчого врегулювання збереження мультимедії, виявилися недостатніми.

До 1975 р. збереження ОП копій фільмів та аудіозаписів визначав Закон № 354 із внесеними до нього у 1968 р. доповненнями. У цей час багато продюсерів фільмів різними способами обходили чинні нормативні акти. В результаті фільми спорадично потрапляли до Національної бібліотеки Єгипту. Нарешті у 1975 р. ухвалюється «Закон щодо художніх (артистичних) праць»¹⁷ – перший законодавчий акт, який стосувався безпосередньо збереження наукових, документальних та художніх фільмів. Цей Закон, по суті, був модифікацією Закону № 354. Стаття № 48 цього документа зобов'язувала продюсерів за власний кошт, до офіційної публічної демонстрації фільму, подавати копію картини до Головної адміністрації художніх (артистичних) робіт, котра підпорядковувалася Міністерству культури Єгипту. Контроль за виконанням даного Закону покладался на Центр

¹⁴ Сьогодні низку номерів «Legal Deposit Bulletin» можна знайти на сайті Національної бібліотеки Єгипту у форматі PDF.

¹⁵ Bibliotheca Alexandrina [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.bibalex.org>. – Title from the screen. Accessed 9.04.2012.

¹⁶ Centre of Arabic Cinematic Collaboration.

¹⁷ Artistic Works Law.

арабського кінематографічного співробітництва, Центр кіно та Національний кінематографічний центр, до складу якого входить Національний кінематографічний архів. Слід зауважити, що останній є репозитарієм для ОП арабських фільмів¹⁸ з 1975 р.

Закон стосовно художніх (артистичних) робіт Єгипту передбачав виконання таких обов'язкових процедур: надання продюсерами копій 35 міліметрових плівок, 6 трейлерів та декількох фотографій з фільму, перевірка фільму на предмет його якості та технічних характеристик, написання технічного звіту, із зазначенням назви фільму, характеристики плівки, кадрів, звуку тощо.

Слід зауважити, що єгиптяни не завжди чітко дотримуються Закону № 82 «Стосовно захисту прав на інтелектуальну власність». Його виконання гальмується навіть владними структурами. Тут спрацьовують різні чинники. Одним з них є бажання авторів книг та мультимедійних матеріалів замінити реєстрацію та відправлення обов'язкових примірників на ліцензію, яка б дозволяла використання та володіння тим чи іншим документом. Часто автори вважають цей закон збитковим для себе, тому різними способами ігнорують виконання його приписів. Крім того, дається взнаки відсутності продуманих та ефективних комп'ютерних каталогів, які слугують організації даних національних бібліографій. Ці системи або є примітивними і не відповідають потребам часу, або здійснюють дуже повільний комп'ютерний пошук. Видавці, науковці, котрі надсилають свої роботи як ОП, не мають змоги оперативно використовувати дані національної бібліографії оскільки оброблення обов'язкових примірників часто забieraє багато часу. Не сприяє виконанню положень законодавства про обов'язковий примірник в Єгипті, як і в інших арабських країнах, повільна і часто недостатньо організована конверсія даних, які раніше вносилися вручну, до спеціалізованих автоматизованих бібліотечних систем.

У випадку з Єгиптом варто наголосити, що не зважаючи на цензуру та комп'ютерне піратство, в країні проводиться значна робота, спрямована на захист авторських прав, захист художніх та наукових праць. Зокрема, Єгиптом підписана Бернська Конвенція¹⁹, Конвенція із захисту звукозаписів

¹⁸ Обов'язковими примірниками фільмів на CD та DVD-дисках (не на спеціальних стрічках) може комплектуватися і Національна бібліотека Єгипту.

¹⁹ У Єгипті Бернська Конвенція набула чинності 7 червня 1977 р.

(фонограм)²⁰ з 30 червня 1995 р. країна входить до Світової організації торгівлі. За звітами ПРА, де наводяться характерні порушення авторських прав, єгипетська економіка лише за останні роки внаслідок піратства як мультимедійної, так і друкованої продукції втратила 119 мільйонів доларів. Єгиптяни страждають не тільки від неефективного виконання зобов'язань щодо обов'язкових примірників документів, але й від несанкціонованого їх копіювання. Цілком зрозуміло, що інформаційні пірати Єгипту зовсім не зацікавлені аби друковані та мультимедійні видання офіційно реєструвалися в Національній бібліотеці.

Кидається в око і неупорядкованість норм законодавства Єгипту. Так, у Законі № 82 вписані зобов'язання видавців щодо ОП видань, а в іншому документі – Законі № 1 від 2001 р. «Стосовно Александрійської бібліотеки» зафіксовано спеціальні права Александрійської бібліотеки та її митні пільги, і зовсім юридично не закріплено, а лише згадано на бібліотечному сайті, що вона є депозитарієм для ОП дисертацій. Такі несистемні підходи до законотворення, на жаль, не дають змоги забезпечити чітку реалізацію директив про ОП документів в Єгипті. До того ж, на даний момент Закон № 82 не забезпечує належної організації зберігання цифрових документів.

Як вже відзначалося, ОП магістерських та докторських дисертацій Єгипту, захищених в університетах, надсилаються до Александрійської бібліотеки, де вони проходять реєстрацію, оброблення та каталогізацію. Хоча на сьогодні законодавство Єгипту належним чином не врегулює цього питання. Ознайомлення з порядком комплектування фондів Александрії дає підстави констатувати, що бібліотека є депозитарієм національних дисертацій²¹. Слід зазначити, що вона виконує дану місію в кооперації з Університетом Айн Шамс [3]. Згідно з існуючою практикою, звання магістра або доктора наук присвоюється тільки за умови надання Александрійській бібліотеці копії дисертаційного дослідження.

Загалом, директиви щодо ОП документів у

²⁰ Повна назва конвенції: Конвенція із захисту прав авторів звукозаписів від незаконного копіювання (Convention for the Protection of Producers of Phonograms Against Unauthorized Duplication of Their Phonograms). Більше поширена назва: Geneva Phonograms Convention (прийнята у 1971 р.). Набула чинності у Єгипті 23 квітня 1978 р.

²¹ <http://www.bibalex.org/Libraries/Presentation/Static/12700.aspx>

країнах Близького Сходу у своєму юридичному оформленні мають суттєві схожості. Як правило, перша глава такого закону присвячена визначенню понять «обов'язковий примірник» та «документна продукція». Друга та третя глави визначають сферу функціонування обов'язкового примірника. Тут інколи перераховуються друковані та цифрові документи, на які не поширюється дія закону або директиви²². Наступні статті (глави) в різній послідовності визначають місце (репозитарій), де власне зберігаються та реєструються документи, де надають опис функціонування Національної бібліотеки або спеціальних адміністративних депозитарних служб. Якщо є інформація про відповідальні служби, видавництва чи міністерства, тоді список цих закладів обов'язково подається²³. Ціла низка нормативних положень у таких законах стосується відповідальності фізичних чи юридичних осіб за невиконання положень чинного законодавства. У них чітко виписується така форма покарання, як штрафи, залежність штрафу від характеру і вартості об'єкта ОП, моменти рецидиву тощо.

Разом з тим варто зазначити, що в більшості країн регіону законодавство стосовно ОП документів розроблене досить слабо, воно, по суті, дублює положення Бернської конвенції з охорони літературних та художніх творів. Нормативні документи деяких країн, наприклад Йорданії, інколи навіть не містять основних визначень, зокрема таких, як «захист авторських прав» та «обов'язковий примірник документів». Як і в Єгипті, у них не існує окремо законів про ОП документів. Ці питання, як правило, врегульовуються окремими статтями законів про захист авторських прав. Крім того, такі директиви інколи не є обов'язковими до виконання. Вони містять лише згадку про те, що реєстрація творів

друку надає авторові певні привілеї²⁴, зокрема при судових позовах, коли розглядають порушення авторських прав або уточнюють авторство. Реєстрація обов'язкових примірників часто покладається на окремі структурні підрозділи, спеціальні служби, департаменти, підпорядковані міністерству культури²⁵, на національні бібліотеки, а збереженням мультимедійної інформації у більшості випадків опікуються міністерства інформації. Загальною вадою таких нормативних положень є й те, що процеси зберігання та оброблення документів у національних бібліотеках виписані недостатньо чітко.

Отже, на Близькому Сході правовому врегулюванню процесу забезпечення бібліотек обов'язковим примірником видань приділяється певна увага. Хоча, з огляду на зростання темпів інформатизації усіх сфер суспільного життя, ці питання повинні стати для фахівців регіону пріоритетними в їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Авдиев В. И. История Древнего Востока / В. И. Авдиев. – М. : ГИПЛ, 1953. – 703 с.
2. Глухов А. Г. Судьбы древних библиотек: научно-художественные очерки / А. Г. Глухов. – М. : ТОО Либерия, 1992. – 160 с.
3. Annual Report 2002–2003 [Electronic resource]. – Alexandria : Bibliotheca Alexandrina, 2004. –95 p. – Access mode : http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/Annual_Report_2002-2003.pdf. –Title from the screen. Accessed 20.04.12. See also: http://www.bibalex.org/Publications/BA_AnnualReports_EN.aspx?Dir=2. Accessed 20.04.12.
4. Egypt : Law No.82 of 2002 «Pertaining to the protection of intellectual property rights, copyrights and neighboring rights» [Electronic resource]. ? Access mode: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=7296>. ? Title from the screen. Accessed 9.04.2012.
5. National Library and Archives of Egypt [Electronic resource]. – Access mode: www.nationalarchives.gov.eg/nae/home.isp – Title from the screen. Accessed 9.04.2012
6. Prime minister Decree No.497 of 2005 on issuing the executive regulations for Book III of Law No.(82) of 2002 on «The protection of intellectual property rights» [Electronic resource]. ? Access mode: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=205660. ? Title from the screen. Accessed 9.04.2012.
7. Ка:ну:нун ракмун 354 лисанатин 1954 / [Електронний ресурс] : WIPO Resources. – Access mode: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=7297>. – Title from the screen. Accessed 19.04.12.

²⁴ Таку ситуацію можна спостерігати в Сирії.

²⁵ Маються на увазі насамперед Єгипет, Сирія та Йорданія. Наприклад, у Сирії авторськими правами та реєстрацією літератури займається Міністерство культури (Закон з охорони авторських прав Сирії № 12 від 27 лютого 2001 р.).

²² Дія закону не поширюється на друковані листівки, адресні та візитні картки, конверти з заголовком. До другої категорії входять так звані «адміністративні документи»: накладні, рахунки, акти, реєстри, виборчі бюлетені, рекламні матеріали для виборів, які не належать до «обов'язкових примірників». До третьої – документи комерційного характеру: тарифи, інструкції, етикетки, рекламні афіші, зразки товарів. Інколи до цього списку також відносять науково-дослідні роботи, що виконуються в рамках університетських програм, дипломні проекти та дисертації, публікація яких не передбачена.

²³ Зокрема, це чітко виписано в Законі Єгипту № 82 «Стосовно захисту прав на інтелектуальну власність» та в Законі Марокко № 68-99 «Про обов'язковий примірник видань» (Loi № 68-99 relative au depot legal).